

УДК 343.9:341.48(477)

<https://doi.org/10.32703/2663-6352/2026-1-19-306-311><https://orcid.org/0000-0001-8752-7371>**Красій М. О.,**кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління,
адміністрування і національної безпекиІвано-Франківського національного технічного університету
нафти і газу
м. Івано-Франківськ, Україна

ЗОВНІШНЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ЦІЛІ, ЗАВДАННЯ ТА ЇХ СПІВВІДНОШЕННЯ З МІЖНАРОДНОЮ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЮ ПОЛІТИКОЮ

Анотація. У статті здійснено теоретико-методологічний аналіз зовнішньої кримінально-правової політики України як самостійного напрямку державної політики в умовах повномасштабної збройної агресії РФ, євроінтеграційних процесів та трансформації міжнародного кримінального права. Обґрунтовано, що активізація участі України в діяльності Міжнародного кримінального суду, створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії та посилення міжнародного кримінально-правового співробітництва актуалізують потребу у чіткому теоретичному осмисленні цілей і завдань зовнішньої кримінально-правової політики та їх співвідношення з міжнародною кримінально-правовою політикою.

Проаналізовано доктринальні підходи до розуміння категорій «мета», «ціль» і «завдання» кримінально-правової політики та доведено необхідність їх концептуального розмежування. Запропоновано авторське бачення співвідношення цих категорій.

Обґрунтовано, що зовнішня кримінально-правова політика України не зводиться до похідної від міжнародної кримінально-правової політики, а виступає її національною проекцією, сформованою з урахуванням державних інтересів, зовнішньополітичних пріоритетів та особливостей національної правової системи. Визначено основні завдання зовнішньої кримінально-правової політики України, зокрема гармонізацію кримінального законодавства з міжнародними стандартами, виконання міжнародно-правових зобов'язань, забезпечення невідворотності відповідальності за міжнародні злочини та активну участь у міжнародних механізмах кримінальної юстиції.

Зроблено висновок, що чітке розмежування цілей і завдань дозволяє розкрити внутрішню логіку зовнішньої кримінально-правової політики України, підвищити ефективність її реалізації та забезпечити баланс між імплементацією міжнародних зобов'язань і збереженням кримінально-правового суверенітету держави.

Ключові слова: зовнішня кримінально-правова політика, міжнародна кримінально-правова політика, цілі кримінально-правової політики, завдання кримінально-правової політики, міжнародне кримінальне право, гармонізація законодавства, міжнародне співробітництво.

KRASIY M. EXTERNAL CRIMINAL LAW POLICY OF UKRAINE: GOALS, OBJECTIVES AND THEIR CORRELATION WITH INTERNATIONAL CRIMINAL LAW POLICY

Abstract. The article provides a theoretical and methodological analysis of Ukraine's foreign criminal-legal policy as an independent direction of state policy in the context of full-scale armed

aggression by the rf, European integration processes and the transformation of international criminal law. It is substantiated that the increased participation of Ukraine in the activities of the International Criminal Court, the creation of the Special Tribunal for the Crime of Aggression and the strengthening of international criminal-legal cooperation actualize the need for a clear theoretical understanding of the goals and objectives of foreign criminal-legal policy and their correlation with international criminal-legal policy.

The doctrinal approaches to understanding the categories of «goal», «objective» and «task» of criminal-legal policy are analyzed and the need for their conceptual distinction is proven. The author's vision of the correlation of these categories is proposed.

It is substantiated that the foreign criminal legal policy of Ukraine is not reduced to a derivative of the international criminal legal policy, but is its national projection, formed taking into account state interests, foreign policy priorities and the peculiarities of the national legal system. The main tasks of the foreign criminal legal policy of Ukraine are determined, in particular, the harmonization of criminal legislation with international standards, the implementation of international legal obligations, ensuring the inevitability of responsibility for international crimes and active participation in international criminal justice mechanisms.

It is concluded that a clear distinction between goals and objectives allows revealing the internal logic of the foreign criminal legal policy of Ukraine, increasing the effectiveness of its implementation and ensuring a balance between the implementation of international obligations and the preservation of the criminal legal sovereignty of the state.

Keywords: *foreign criminal law policy, international criminal law policy, goals of criminal law policy, tasks of criminal law policy, international criminal law, harmonization of legislation, international cooperation.*

Постановка проблеми. Сучасна правова система України переживає глибокі трансформації, зумовлені повномасштабною збройною агресією рф, інтенсивною євроінтеграцією та посиленням транснаціональної злочинності. У цих умовах ключове значення набуває формування та реалізація зовнішньої кримінально-правової політики держави – стратегічного напрямку, що визначає участь України в міжнародних механізмах боротьби зі злочинністю, виконання зобов'язань перед Міжнародним кримінальним судом, Радою Європи, Організацією Об'єднаних Націй, гармонізацію національного кримінального законодавства з міжнародними стандартами та захист національних інтересів у сфері кримінальної юстиції.

Особливо актуальними стали події 2024-2025 років: ратифікація Римського статуту Міжнародного кримінального суду [1], підписання та ратифікація Угоди про створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України [2], а також активізація співпраці з Інтерполом, ЄС та регіональними структурами. Ці кроки безпосередньо формують зовнішню кримінально-правову політику, але водночас висвітлюють її теоретичну неопрацьованість.

У вітчизняній доктрині кримінального права відсутній усталений концептуальний підхід до визначення цілей і завдань саме зовнішньої кримінально-правової політики України та їх співвідношення з міжнародною кримінально-правовою політикою. Більшість досліджень обмежується внутрішньою політикою або розглядає міжнародну політику як автономне явище, що не дозволяє цілісно осмислити механізми взаємодії національного та міжнародного рівнів регулювання в умовах гібридної війни та трансформації міжнародного кримінального права.

Окремою методологічною проблемою залишається невизначеність категоріального апарату: поняття «мета», «ціль» і «завдання» часто вживаються як синоніми, що призводить до концептуальної розмитості та ускладнює побудову послідовної теоретичної моделі. Це вимагає філософсько-методологічного переосмислення цілепокладання як вихідної основи політики та завдань як інструментів її реалізації.

Таким чином, наукова проблема полягає в комплексному дослідженні цілей і завдань зовнішньої кримінально-правової політики України, їх методологічному обґрунтуванні та з'ясуванні співвідношення з міжнародною кримінально-правовою політикою. Розв'язання цієї проблеми має як теоретичне (розвиток доктрини), так і практичне значення (вдосконалення кримінального законодавства, підвищення ефективності міжнародного співробітництва та зміцнення позицій України в системі глобальної кримінальної юстиції).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання кримінально-правової політики традиційно досліджуються у вітчизняній доктрині. Теоретичні засади, функції, принципи та співвідношення цілей і завдань у межах внутрішньої кримінально-правової політики ґрунтовно проаналізовані у працях В. І. Борисова, І. В. Козича, О. М. Литвака, В. В. Сокурєнка, Є. Л. Стрельцова, П. Л. Фріса та ін.

Окремі аспекти міжнародної кримінально-правової політики (поняття, цілі, напрями реалізації) розглянуто в роботах А. Б. Антонюк, А. А. Музики, Є. В. Лещука та ін.

Водночас комплексні дослідження зовнішньої кримінально-правової політики України як самостійного напрямку державної політики, зокрема визначення її цілей, завдань та співвідношення з міжнародною кримінально-правовою політикою, залишаються недостатньо дослідженими.

Мета статті – визначити цілі та завдання зовнішньої кримінально-правової політики України як самостійного напрямку державної політики та з'ясувати їх співвідношення з міжнародною кримінально-правовою політикою.

Виклад основного матеріалу. Неоднозначність і багаторівневість кримінально-правової політики як предмета наукового пізнання зумовлюють наявність внутрішніх концептуальних суперечностей у її теоретичному осмисленні. У цьому контексті слушною є позиція О. М. Литвака, згідно з якою «теорія кримінальної політики, навіть якщо й звільнити її від ідеологічних нашарувань, має внутрішні логічні протиріччя. Адже всяка політика, як мистецтво управління державними справами, стосується масових явищ, в даному разі сотень тисяч людей, які потрапили до тенет кримінальної юстиції» [3, с. 56]. Зазначене повною мірою стосується й зовнішньої кримінально-правової політики, цілі та завдання якої формуються на перетині національних і міжнародних правових орієнтирів.

У філософському значенні термін «завдання» тлумачиться як необхідність для суб'єкта (суспільства, соціальної спільноти, особи) здійснити в майбутньому відповідну діяльність [4].

Завдання трактується також як мета, до якої прагнуть; те, що хочуть здійснити [5]. Під метою розуміється те, до чого хтось прагне; ціль [6, с. 472]. У філософській та юридичній літературі поняття «мета», «ціль» і «завдання» часто вживаються як синоніми, що призводить до концептуальної розмитості. Водночас у межах цього дослідження пропонується чітке розмежування (табл.1).

Табл. 1

Поняття	Визначення	Рівень у політиці
Мета	Узагальнений стратегічний орієнтир, що відображає кінцевий бажаний стан	Найвищий, декларативний
Ціль	Конкретизована модель очікуваного результату, стратегічний напрям	Середній, операційний
Завдання	Проміжні кроки для досягнення цілі, інструменти реалізації	Найнижчий, тактичний

Як слушно зауважує В. В. Сокурєнко, цілі і завдання розглядаються як різні категорії, але без пояснення їх відмінностей [7, с. 68]. Співвідношення між ціллю та завданням полягає в тому, що ціль відображає узагальнену модель очікуваного результату та визначає стратегічний орієнтир діяльності, тоді як завдання має більш конкретний характер і забезпечує поступовий рух до досягнення цілі в межах окремих етапів або напрямів діяльності. Завдання виступає формою конкретизації та матеріалізації цілі, фіксуючи проміжні результати її реалізації. Таким чином, завдання співвідноситься з ціллю як особливе із загальним і слугує інструментом наближення до її повного досягнення.

Держава, за Є. Л. Стрельцовим, визначає основні цілі та завдання законодавства, у тому числі кримінального, розмежовуючи «первісні» (дозвільні) норми та «вторинні» (заборонні) норми [8, с. 40-41]. Ця позиція має принципове методологічне значення для зовнішньої кримінально-правової політики: її цілі виступають не як декларативні наміри, а як ціннісно та інституційно зумовлений орієнтир, що задає вектор правотворчості, визначає межі криміналізації та декриміналізації діянь, а також допустимість державного примусу в міжнародній взаємодії.

Не винятком у цьому аспекті є кримінально-правова політика загалом. Як зазначає І. В. Козич, дослідники по-різному акцентують увагу на ролі, значенні та необхідності визначення цілей і завдань кримінально-правової політики (у тому числі з позиції завдань кримінального права як галузі права) [9, с. 43]. Такий підхід підкреслює, що цілепокладання є ключовим елементом формування політики, незалежно від її внутрішнього чи зовнішнього спрямування, і вимагає чіткого розмежування стратегічних орієнтирів (цілей) та конкретних інструментів їх реалізації (завдань).

В. І. Борисов і П. Л. Фріс диференціюють цілі кримінально-правової політики на матеріальні (економічні, ідеологічні) та юридичні, серед яких: зниження злочинності, охорона ключових відносин, превенція, індивідуалізація відповідальності, формування правосвідомості [10, с. 36]. Ці положення стосуються внутрішньої кримінально-правової політики, спрямованої на національну юрисдикцію.

Зовнішня кримінально-правова політика має інший фокус: забезпечення взаємодії з суб'єктами міжнародного права, виконання зобов'язань, участь у міжнародному кримінальному правосудді, гармонізація законодавства з міжнародними стандартами.

А. А. Музика та Є. В. Лещук визначають головну мету міжнародної кримінально-правової політики як запобігання та мінімізацію міжнародної злочинності [11, с. 85]. Різниця підходів методологічна: мета – узагальнення, цілі – конкретизація. Позиції В. І. Борисова, П. Л. Фріса та А. А. Музики, Є. В. Лещука доповнюють одна одну на різних рівнях узагальнення.

Зовнішня кримінально-правова політика держави – це її позиція в міжнародному співробітництві з питань боротьби зі злочинністю (участь в угодах, екстрадиція, правова допомога), визначена національними інтересами та зовнішньополітичними пріоритетами.

Міжнародна кримінально-правова політика – ширше поняття, що охоплює діяльність Організації Об'єднаних Націй, Ради Європи, держав та міждержавних об'єднань з вироблення спільних підходів, гармонізації законодавства, створення юрисдикцій та універсальних стандартів.

Зовнішня кримінально-правова політика є складовою міжнародної, але не вичерпує її: вона відображає участь конкретної держави, тоді як міжнародна – глобальну координацію.

Рекомендації Ради Європи № R/96/8 від 1999 року наголошують «жодне суспільство не збагачується за рахунок злочинності, тому мета політики – не повне викорінення, а тримання її на мінімальному рівні» [12].

Цілі міжнародної кримінальної політики динамічні та ієрархічні: вони не зводяться до переліку актів, а залежать від актуальних загроз і об'єктів охорони [13, с. 321].

Стратегічні завдання міжнародної кримінально-правової політики висвітлено в Декларації тисячоліття ООН [14] «усунення загроз зброї масового знищення, зміцнення верховенства права, підвищення ефективності ООН у запобіганні конфліктам».

Тактичні завдання за А. А. Музикою та Є. В. Лещуком [11, с. 85-86] «приєднання до конвенцій і Римського статуту, імплементація норм у національне законодавство, розвиток теорії міжнародного кримінального права, уніфікація термінології та класифікації правопорушень тощо».

Завдання зовнішньої кримінально-правової політики України конкретизують ці орієнтири в національному контексті:

- гармонізація КК України з міжнародними договорами та рекомендаціями;
- виконання зобов'язань у кримінальному правосудді;
- забезпечення невідворотності відповідальності за міжнародні злочини (агресія, воєнні злочини, злочини проти людяності);
- активна участь у МКС, трибуналах та механізмах універсальної юрисдикції;
- розвиток договірної бази (екстрадиція, передача засуджених, правова допомога);
- формування іміджу України як держави, що дотримується верховенства права та стандартів прав людини.

Реалізація цих завдань підвищує ефективність національної кримінальної юстиції та сприяє зміцненню міжнародного правопорядку, підтверджується ратифікацією Римського статуту, створенням Спеціального трибуналу щодо агресії, внесенням змін до ст. 438 КК України щодо воєнних злочинів проти дітей.

Висновки. Зовнішня кримінально-правова політика України є самостійним напрямом державної політики, що формується на перетині національних інтересів та міжнародних правових зобов'язань. Вона не зводиться до простої похідної від міжнародної кримінально-правової політики, а виступає її національною проекцією, що відображає специфіку зовнішньополітичних пріоритетів України в умовах повномасштабної агресії, євроінтеграції та зростання транснаціональної злочинності.

Через категорії «ціль» і «завдання» розкривається внутрішня логіка цієї політики: цілі визначають її стратегічну спрямованість і ціннісні орієнтири (забезпечення невідворотності покарання за міжнародні злочини, зміцнення позицій України в глобальній системі кримінальної юстиції, захист національного суверенітету в умовах гібридних загроз), тоді як завдання виступають інструментами конкретизації та реалізації цих цілей (гармонізація законодавства, виконання зобов'язань, активна участь у міжнародних юрисдикціях, розвиток договірної бази тощо).

Ігнорування чіткого розмежування між цими поняттями призводить до концептуальної розмитості, ускладнює теоретичний аналіз та практичну оцінку ефективності політики. Водночас міжнародна кримінально-правова політика задає рамкові стандарти та орієнтири, але не нівелює самостійності зовнішньої кримінально-правової політики України: баланс між імплементацією міжнародних зобов'язань і збереженням національного кримінально-правового суверенітету простежується саме в площині співвідношення цілей і завдань.

Події 2024-2025 років підтверджують, що зовнішня кримінально-правова політика України набуває адаптивного, динамічного характеру та безпосередньо впливає на формування національного кримінального законодавства в умовах війни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього: Закон України від 21.08.2024 р.

- № 3909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3909-20#Text> (дата звернення 03.01.2026).
2. Про ратифікацію Угоди між Україною та Радою Європи про створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України: Закон України від 15.07.2025 р. № 4518-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4518-20#n2> (дата звернення 13.01.2026).
 3. Литвак О.М. Держава і злочинність: монографія. Київ: Атіка, 2004. 304 с.
 4. Шинкарук В. І. Філософський словник. Київ: УРЕ, 1986. 800 с.
 5. Словник української мови: в 11 т. / за ред. І.К. Білодіда, А.А. Бурячок та ін. Т. 3. «З». Київ: Наукова думка, 1972. 741 с.
 6. Сучасний тлумачний словник української мови: 100 000 слів / за заг. ред. доктора філол. наук, проф. В. В. Дубічинського. Харків: ВД «ШКОЛА», 2009. 1008 с.
 7. Сокурєнко В. В. Новітні вимоги до правового регулювання протидії злочинності. Кримінально-правове забезпечення сталого розвитку України в умовах глобалізації: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 12-13 жовтня 2017 р.). м. Харків, 2017. С. 66-69.
 8. Стрельцов Є. Л. До концептуальних засад нової редакції кримінального кодексу України: принципове положення. Концептуальні засади нової редакції кримінального кодексу України: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 17-19 жовтня 2019 р.). м. Харків, 2019. С. 38-41.
 9. Козич І. В. Співвідношення функцій кримінально-правової політики з її цілями та завданнями. Право та суспільство. 2020. Т. 1. С. 42-51.
 10. Борисов В. І., Фріс П. Л. Засади сучасної кримінально-правової політики України. Питання боротьби зі злочинністю. 2014. Вип. 27. С. 30-38.
 11. Музика А., Лящук Є. Міжнародна кримінально-правова політика, як новий науковий напрямок. Право України. Київ. 2010. № 9. С. 81-89.
 12. Politique criminelle et droit penal dans one Europe en transformation. Conseil del'Europe. Mars 1999. PP. 7-38.
 13. Антонюк А. Б., Русецька В. А. Міжнародна кримінальна політика: її поняття та цілі. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 9. С. 319-322. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-9/78>
 14. Декларація тисячоліття ООН, затверджена Резолюцією 55/2 від 8.09.2000 р. https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/summitdecl.shtml (дата звернення: 13.01.2026).

Дата першого надходження рукопису до видання: 23.01.2026

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 12.02.2026

Дата публікації: 17.04.2026